

Висновок

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бабчука Юрія Миколайовича «Підготовка майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності у старшій школі», представленій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (галузь знань 01 Освіта)

Актуальність теми дисертації. Запровадження у виробництво нової техніки й технологій, становлення та розвиток ринкових відносин і нових форм господарювання, зростання обсягу знань про перетворення матеріалів, енергії та інформації в інтересах людини вимагають підвищення рівня технологічної культури учнів загальноосвітніх шкіл. З іншого боку, темп сучасного життя постійно прискорюється, професійні завдання фахівців ускладнюються, оскільки безперервно розвиваються наука і виробництво. Це вимагає від людини продуктивно і творчо підходити до будь-яких змін, і лише креативна особистість здатна до гнучкого й адекватного розв'язання проблем, активного сприйняття навколишньої дійсності, самостійного пошуку нестандартних варіантів виконання завдань в усіх сферах діяльності. У зв'язку з цим технологічна освіта старшокласників покликана забезпечувати ґрунтовне оволодіння ними знань про закономірності творчої діяльності (проектної, техніко-технологічної, проектно-конструкторської), тобто дизайнерської діяльності.

З урахуванням передового вітчизняного та зарубіжного досвіду наша держава поставила перед сучасною технологічною освітою учнів старшої школи такі завдання: індивідуальний розвиток особистості, розкриття її творчого потенціалу завдяки реалізації особистісно орієнтованої парадигми навчання; розвиток у старшокласників критичного мислення як засобу саморозвитку; оволодіння вміннями практичного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) загального й спеціального призначення; формування системи компетентностей про перетворювальну діяльність людини; розширення та систематизація знань про технології та дизайн як основний засіб перетворювальної діяльності людини; виховання свідомої та активної життєвої позиції, готовності до співпраці в групі тощо (Закони України «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», «Про освіту»). Розв'язувати такі завдання покликаний учитель технологій.

Сучасна технологічна освіта має бути гнучкою і пристосованою до технічних, економічних, соціальних і культурних потреб суспільства та спрямованою на те, щоб допомогти випускникам шкіл у професійному самовизначенні, оволодінні методами творчої діяльності в умовах ринкової економіки. Тому на зміну фактично ремісничому, тренувальному трудовому навчанню має прийти процес формування та розвитку творчої ініціативи,

творчого пошуку, трудова діяльність учнів має бути наповнена художньо-інтелектуальним змістом, а уроки трудового навчання повинні створювати реальні умови для розвитку креативності та реалізації індивідуальних можливостей кожного учня. Це означає, що в професійній освіті майбутніх учителів технологій має бути врахована складова, що передбачає підготовку студентів до організації дизайнерської діяльності учнів.

Науковцями доведено, що дизайнерська діяльність дозволяє інтегрувати знання учнів з різних галузей під час розв'язування деякої конкретної проблеми, дає можливість застосовувати одержані знання на практиці, дозволяє поєднувати самостійну індивідуальну роботу з груповою і колективною; стимулює самостійний пошук учнями необхідної інформації, виробляє художньо-проектувальні навички тощо.

Теорія та історія дизайну були об'єктом вивчення таких українських науковців як С. Антонович, В. Даниленко, І. Рижова, В. Прусак, О. Фурса та інші. Ними доведено, що дизайнерська діяльність тісно пов'язана з проблемою розвитку творчих здібностей особистості й визначено основні детермінанти цього процесу (висока мотивація, ініціативність, самостійна діяльність, врахування наявного досвіду, розвиток пізнавального інтересу тощо). Методологія та методика організації дизайнерської діяльності знайшли відображення в працях О. Коберника, Т. Козак, З. Макара, Л. Оршанського, В. Сидоренка, В. Титаренко, О. Швець, О. Шевнюк, Ю. Яворик та ін.

Основи дизайну наразі активно застосовується на уроках трудового навчання в основній школі, він покладений в основу сучасних програм трудового навчання, оскільки дизайнерська діяльність визнана засобом розвитку творчих здібностей учнів. В Україні практика навчання основам дизайну в школі та позашкільних навчальних закладах як цілісна система склалася під безпосереднім впливом філософських (В. Андрущенко, В. Бех, С. Захарова, І.Зязюн, В.Луговий, В.Огнев'юк, І.Рижова та ін.), мистецтвознавчих (В.Бойчук, Л.Масол, А. Пасічний та ін.), психологічних (Р. Арнхейм, Л.Виготський, Є. Гергель, В. Моляко, О.Никифорова, Я. Чеботової та ін.) та педагогічних (І. Андрощук, О. Гервас, О.Ганоцька, О. Коберник, В. Криволапов, М. Курач, С.Кучер, В. Лесняк, В.Мадзігон, О. Максименко, Є. Мединський, Л. Маліновська, І.Нищак, Т.Сущенко, В. Тищенко, В.Шпільчак, С.Яшук та ін.) досліджень.

Досвіду викладання дизайну школярам присвячені праці В.Вдовченко, О. Гервас, А. Кондратьєвої, В. Тищенко, Т.Усиченко, М.Фішера, А.Чубарьяна та ін.). Ними зроблено висновок, що рівень розвитку системи навчання в загальноосвітній школі дозволяє широко впроваджувати елементи дизайнерської діяльності в навчальні програми з трудового навчання. Проте звертаємо увагу, що в працях згаданих науковців перевага надається підготовці вчителя трудового навчання до викладання теоретичних основ

окремих видів дизайну, а не організації самої дизайнерської діяльності учнів на кожному уроці трудового навчання.

Підготовка майбутніх учителів технологій до навчання основ дизайну учнів загальноосвітньої школи описана в дисертаціях В. Слабко (2012 р.) та Ю. Срібної (2017 р.), Ю. Холостенко (2012 р.). Проте, хоч дизайн є складовою професійної підготовки майбутніх учителів технологій (О.Марущак, І. Савчук, В. Слабко), залишається малодослідженою проблема підготовки майбутніх учителів технологій до інтеграції різних видів трудової діяльності в контексті сучасної дизайнерської освіти та проблема підготовки майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності учнів старшої школи.

Отже, в системі професійної підготовки майбутніх учителів трудового навчання і технологій наявні суперечності між:

- вимогами, що пред'являються до рівня творчого розвитку особистості вчителя, і фактичним рівнем його традиційної професійної підготовки;
- уніфікованою системою підготовки вчителя технологій та індивідуально-творчим характером його діяльності;
- високим теоретичним рівнем дисципліни «Основи дизайну» та низьким рівнем упровадження теорії в практичну діяльність майбутніх учителів технологій;
- визнанням особливого впливу дизайнерської діяльності на розвиток особистості та реальним станом організації учнівської діяльності на заняттях з трудового навчання.

Отже, необхідність розв'язання наявних суперечностей, практична значущість підготовки майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності учнів і нерозробленість цієї проблеми в теоретичному аспекті зумовили вибір теми дисертації «Підготовка майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності у старшій школі».

Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри. Дисертаційна робота є складовою комплексного наукового дослідження кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (РК№0111U00620).

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів. Аналіз представленого до захисту наукового дослідження та публікацій дисертанта дозволяють дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених автором результатів. Структура дисертації ретельно продумана,

логічно побудована й складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел до кожного розділу (324 найменування), додатків, у яких представлено авторські й адаптовані до проблеми дослідження критерії, рівні та показники готовності майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності у старшій школі.

Зважаючи на це можна констатувати, що достовірність одержаних висновків та обґрунтованість запропонованих рекомендацій визначається правильно обраними методологічними підходами, достатнім використанням наукового та емпіричного матеріалу. Кількість та якість використаних матеріалів, докладність їх аналізу створює передумови для забезпечення достатнього рівня достовірності дисертаційної роботи.

Використання результатів роботи. Головні концептуальні положення, рекомендації, навчально-методичні матеріали впроваджено в навчальний процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/61 від 22.12.2020 р.), Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 447/02-13 від 07.09.2020 р.), Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» (довідка № 01-13/665 від 11.12.2020 р.), Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 82 від 09.09.2020 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка № 09/1-577/3 від 31.12.2020 р.).

Ступінь новизни основних результатів дисертації. Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації Бабчука Ю.М. визначається як теоретичними так і практичними результатами й полягає в обґрунтуванні теоретичних засад, розробленні рекомендацій підготовки майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності у старшій школі.

Найбільш важливі результати, одержані в дослідженні, та їх наукова новизна полягають у наступному: *вперше* з'ясовано суть і специфіку дизайнерської діяльності старшокласників, яка є цілеспрямованим процесом і результатом навчання, засобом інтеграції трудового навчання й естетичного виховання учнів, основою творчого розвитку особистості. Визначено компонентну структуру (мотиваційний, знаннєвий, операційний, оцінювальний компоненти); розроблено модель підготовки майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності учнів старшої школи та визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, пізнавально-когнітивний, діяльнісно-творчий, організаційно-оцінювальний) і показники сформованості готовності майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності учнів старшої школи. Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності учнів старшої школи (інтеграція теоретичних знань з основ дизайнерської діяльності; розвиток творчого потенціалу з художнього проектування, комп'ютерного моделювання та виготовлення

дизайн-виробів; формування умінь організації та оцінювання дизайнерської діяльності учнів).

Уточнено вимоги до професійної діяльності вчителя технологій, систему компетентностей учнів і вчителів, необхідних для ефективного виконання дизайнерської діяльності.

Подальшого розвитку набули зміст, форми і методичні принципи підготовки майбутніх учителів технологій до професійної діяльності.

Практична цінність результатів дослідження. У процесі роботи розробленні методичні прийоми формування готовності майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності учнів; підготовлено відповідне інформаційне («Збірник інтегрованих лекцій з основ дизайну», «Словник дизайнера-початківця») та методичне забезпечення (методичні рекомендації до лабораторного практикуму з дисципліни «Технологічний практикум» розділ «Конструювання та виготовлення меблевих виробів» для студентів спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)).

Сформульовані у дисертації теоретичні положення, ідеї та узагальнення можуть використовуватися для розробки стратегії і тактики поліпшення якості професійної підготовки майбутніх учителів технологій.

Перелік наукових праць, що відображають основні результати дисертації. Результати дослідження Бабчука Юрія Миколайовича опубліковані в достатній кількості наукових публікацій (24 наукових праці: 6 – у наукових фахових виданнях України; 2 – у закордонних виданнях (1 з них – у виданні, що індексується міжнародною наукометричною базою Web of Science); 7 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій різного рівня, 6 статей – у збірниках наукових праць, 1 словник, 1 методичні рекомендації, 1 збірник інтегрованих лекцій).

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Дисертаційна робота Бабчука Ю.М. є самостійно виконаною та завершеною науковою працею, в якій викладено авторський підхід щодо підготовки майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності у старшій школі. Усі наукові положення, що виносяться на захист, сформульовані автором особисто.

Особистий внесок автора у статтях, написаних у співавторстві, полягає у розробці методичних прийомів навчання майбутніх учителів технологій проектуванню та виготовленню меблів і використання ними комп'ютерних програм для проектування виробів [2; 3; 17; 18; 19]; висуненні ідеї впровадження елементів STEAM-освіти у трудове навчання та підготовку вчителя технологій [5; 6; 8; 9] та застосування інноваційних педагогічних технологій [4; 7], а також у визначенні суті, видів дизайнерської діяльності та її впливу на розвиток особистості [10; 11; 20] та висуненні ідеї поєднання трудового, естетичного й екологічного виховання [14; 15; 16; 21].

Апробація основних результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи обговорювались на міжнародних науково-практичних конференціях: «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2010; 2016); «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи» (Львів, 2015); «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics» (Lublin, 2017); «SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION» (Rezekne, 2018); всеукраїнських конференціях: «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (VI школа методичного досвіду)» (Вінниця, 2016); «Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій» (Вінниця, 2018); «Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2019); «Техногенно-екологічна безпека України: стан та перспективи розвитку» (Ірпінь, 2019); «Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2020); «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (Вінниця, 2020); університетських «Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти» (Вінниця, 2009, 2010, 2011, 2015).

Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення. Дисертаційна робота Бабчука Ю.М. за своїм рівнем наукової новизни, систематизацією матеріалу, висновками та пропозиціями становить завершене та самостійно виконане наукове дослідження. Зміст дисертації відповідає спеціальності 015 – Професійна освіта. Робота виконана в межах визначених теми, мети та завдань, а одержані наукові та прикладні результати щодо критеріїв, рівнів і показників підготовки майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності у старшій школі і розроблення на їх основі відповідної моделі, є певним внеском у теорію та методику професійної освіти.

Дисертація Бабчука Ю.М. виконана на достатньо високому теоретичному рівні, написана гарним науковим стилем, є чіткою і логічно послідовною, а також сприяє вирішенню вагомій науковій проблемі з теорії і методики професійної освіти.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Дисертаційну роботу 21.12.2020 р. було перевірено на плагіат програмним засобом «Unicheck» в Інформаційно-обчислювальному центрі ВДПУ. Результати перевірки: коефіцієнт подібності: 1:10.9; коефіцієнт подібності: 2:7.4; тривога: 12. Виявлені в

роботі запозичення не мають ознаки плагіату і є правомірними. Під час перевірки посилань знайдено наявні окремі збіги з власними публікаціями, термінологією та посиланнями на літературу. Дисертація носить оригінальний, самостійний і завершений характер.

Висновки. На підставі розгляду дисертації, наукових публікацій, в яких висвітлено основні результати наукового дослідження, а також ураховуючи результати фахового семінару (29.01.2021 р., протокол № 14), встановлено, що дисертація Бабчука Ю.М. є завершеною науковою працею, має важливе значення для галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, а також відповідає встановленим вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167). З урахуванням наукової зрілості та професійних якостей Бабчука Ю.М. дисертація «Підготовка майбутніх учителів технологій до організації дизайнерської діяльності у старшій школі» рекомендується для подання до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуюча фахового семінару:
завідувач кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління
освітніми закладами,
доктор педагогічних наук,
професор

Акімова О. В.

Рецензенти:
доктор педагогічних наук,
професор кафедри інноваційних
та інформаційних технологій

Бойчук В.М.

кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри
мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти

Старовойт Л.В.

« » 2021 р.

